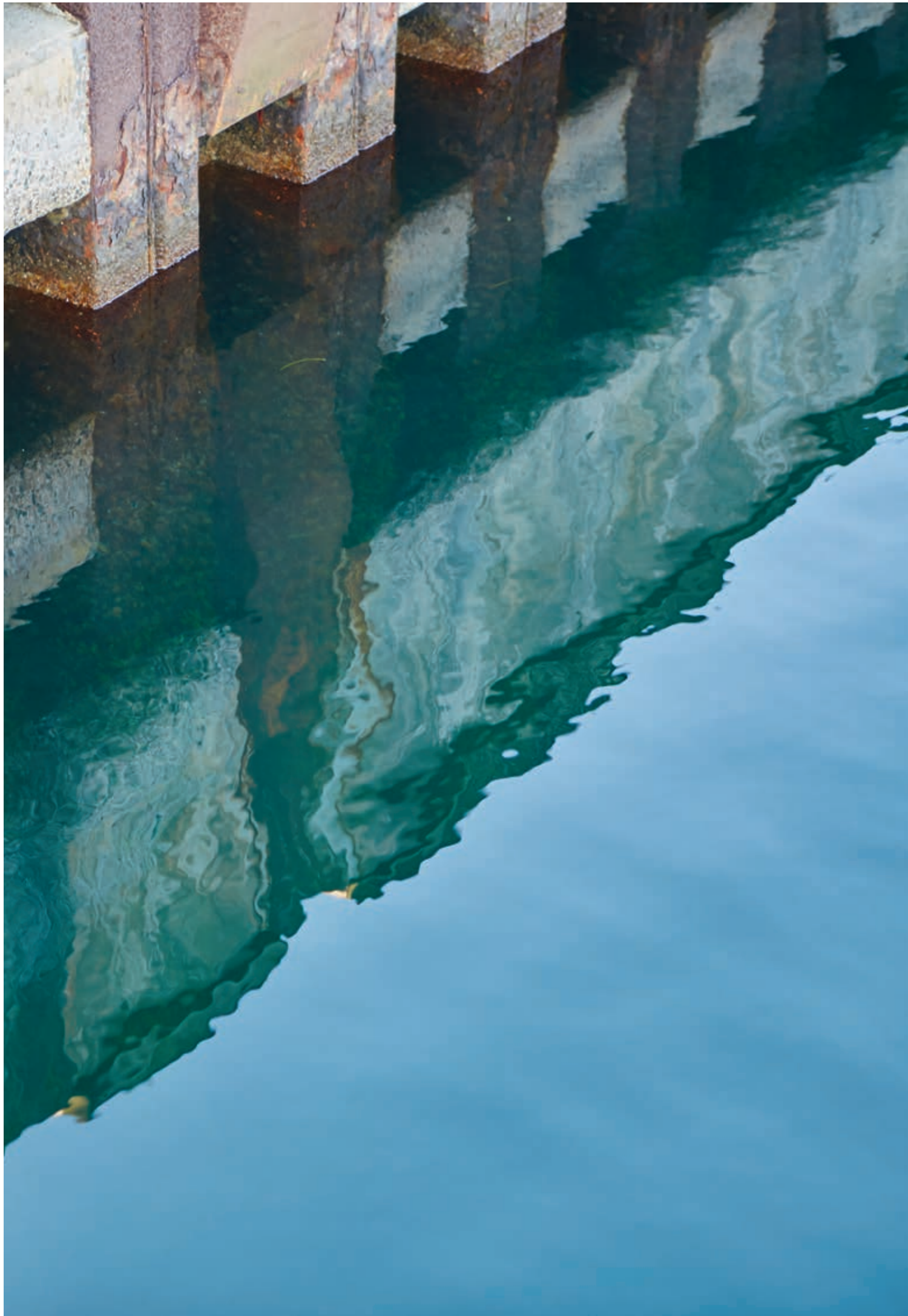

**Varvsstaden åter
till framtiden!**

- s. 5 Hej**
- s. 6 Platsens historia**
- s. 10 Introduktion**
- s. 12 Estetikens möjligheter**
- s. 17 Estetiska kvaliteter**
 - Tid*
 - Skala*
 - Sekvens*
 - Materialitet*
 - Taktilitet*
 - Färg*
 - Kommunikation*
 - Växtlighet*
 - Läsbarhet*
 - Ljus*
 - Det oväntade*
- s. 45 Estetiska kvaliteter – framåtblick**

Foto: Petra Bindel
Grafisk form: All the way to Paris

© Varvsstaden AB, 2020

”Bygninger skal ikke bevares fordi de er gamle, men fordi de er smukke og har bygningskulturel værdi. Og de værnes bedst ved at bruges og ingå i dagliglivet, ikke som museumgenstande, men som brugsgenstande, der forener den skønhed det gode håndværk har givet dem, med en anvendelse og indretning, som hører till i dag.”

/ Kaj Gottlob, arkitekt

Hej,

Varvsstaden är en unik plats tack vare de möjligheter och begränsningar som det förflutna ger. Att utveckla en plats som skapats för en specifik verksamhet och som varit en central plats i sin stads historia ska göras med lika delar omtanke och mod.

När vi tittar på platsen så berättar den för oss att “här står jag och vill bara vara mig själv”. På samma sätt kan vi människor förälska oss i det vi ser och vilja ha det precis som det är, söndrat och skitigt. För det finns ingen annan plats i våra liv som är som denna. Men samtidigt är enda sättet att bevara en plats att använda den. Det innebär att vi behöver lägga till och dra ifrån för att vara relevanta idag och de kommande hundra åren.

Det är här den estetiska kompassen kommer in i bilden. Den syftar till att vara ett stöd för dem som är med och utvecklar Varvsstaden, att se de kvaliteter som platsen har. Både idag, när mycket fortfarande finns kvar, och – framför allt – framöver när många stora volymer kommer att vara nedmonterade. När stadsutvecklingsprojektet Varvsstaden är klart kommer där att finnas fler nya än gamla byggnader.

Genom att se de kvaliteter som finns som just kvaliteter kan vi föra dem vidare. Både genom att låta byggnader och detaljer vara kvar – och genom att ersätta dem med nya som bevarar, uppdaterar och lägger till kvaliteter. På så sätt kan vi tillåta Varvsstaden att bli en kontrastrik plats med ett fungerande stadsliv. Vi ser fram emot att fortsätta ha dialogen om Varvsstadens estetiska kvaliteter.

// Varvsstaden AB

PS. Den estetiska kompassen läses med fördel tillsammans med vår Materialkompass som dyker djupare i vilka egenskaper som platsens existerande material besitter och hur de kan användas i upcyclade versioner. DS.

Platsens historia

Varvsbassängen och kajerna. Verkstäderna och hallarna. Där Kockums en gång lade grunden till det multikulturella och framtidsälskande Malmö planerar vi nu en ny stadsdel. Vid Kockums gamla varv, mitt i centrala Malmö ska 180 000 kvadratmeter historisk industrimark omvandlas till en attraktiv stadsdel med plats för både liv och arbete.

Här finns gott om spännande särdrag som gångbroar, kranbanor och rörsystem. Vi vill bevara så mycket som möjligt av atmosfären och låta den gamla arkitekturen få möta den nya – brokigt, nyfikat och mänskligt. Precis som Malmö.

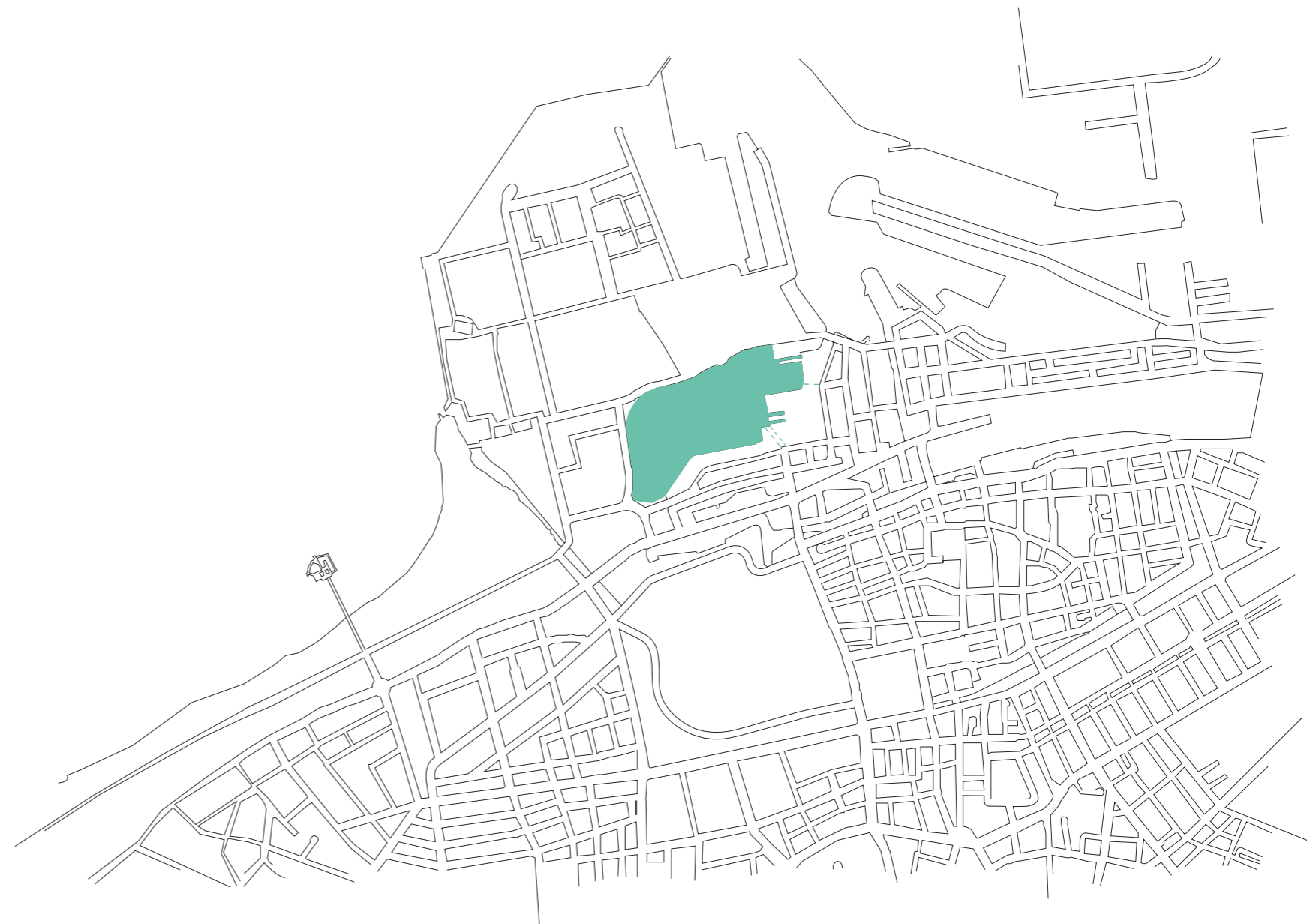
1870 köpte Frans Henrik Kockum en tomt i Västra hamnen där en reparationsverksamhet upprättades för båtar och fartyg. Under första världskriget ökade behovet av fartygsreparationer. Lastfartyg av standardmodell nyttillverkades, krigsfartyg till svenska marinen levererades liksom ubåtar. När andra världskriget kom ökade produktionen ytterligare. Ubåtar, torpedbåtar och större fartyg efterfrågades stort, liksom reparationer av minskade farkoster.

Under 1940-talet fördubblades nästan antalet arbetare på Kockums. Det var goda tider för svensk industri, vilket medförde att det blev svårt att rekrytera och behålla arbetare. Arbetskraft från länder som Danmark och Italien anställdes. Från 1950-talet och fram till mitten av 1970-talet fördes på Kockums en intensiv investeringsverksamhet. I mitten av 1970-talet gjordes satsningar på personalvård och två personalbyggnader uppfördes – en hälsocentral och fritidsanläggningen Kockums Fritid. Expansionen fick dock ett abrupt slut i och med oljekrisen 1973 och lågkonjunkturen som i kölvattnet drabbade varvsindustrin. I ett halvt sekel var Kockums Malmös största arbetsplats med som mest 6 000 anställda år 1962.

Byggnaderna på området är uppförda successivt under en drygt hundra år lång period, vilket tydligt visar dels att Kockums var en expansiv verksamhet, dels varvsindustrins långa kontinuitet på platsen. Det finns strukturer bevarade som är äldre än alla byggnader på området. Det främsta exemplet på detta är dockan från 1857, som finns kvar i ett mycket välbevarat skick. Även varvsbassängen och varvskanalens utsträckning liksom kajernas dragning härstammar i huvudsak från 1870-talet.

Varvsstaden är van vid att ömsa skinn för att förbli användbar. Det finns en brokighet och rytm i platsen som är värd att bygga vidare på. Vi ska tillåta att komplettera med nytt. Förlänga energin i rummen. Men också att förvalta den stillhet och ro som infunnit sig sedan den gamla tidens arbetare har lämnat.

Varvsstaden är idag ett av Balder & Peab samägt stadsutvecklingsprojekt. Framåt kommer platsen få nya stråk och broar som binder samman stadsdelen med city. I gamla och nya byggnader skapas plats för bostäder, kultur, kontor, verksamheter samt livet däremellan. De mest karaktäristiska byggnaderna bevaras och integreras i en modern kontext.

TURNING TORSO
1 km

KOCKUMS PARK

RIBERSBORG
1,2 km

MALMÖ C
600 m

STARKEBODOFJÄRREN

STORA VARVSGATAN

STORA VARVSGATAN

KLAFFBRÖN

UNIVERSITETSBRÖN

STUDIO

MINC

MALMÖ
UNIVERSITET
ÖRKANEN

NORRSKOLELÖDAGATAN

SKEPPSGATAN

GIBRALTARGATAN

MALMÖ
UNIVERSITET
NIAGARA

NORRA REPTUNIGATAN

MALMÖ LIVE

MALMÖ
UNIVERSITET

NEPTUNIBRÖN

SALUHÄLLEN

NY BRÖ KOLLEKTIVTRAFIK
NY GÅNG-CYKELBRÖ

NY GÅNG-CYKELBRÖ

Introduktion

Det estetiska i stadsutveckling handlar inte om kvadratmetrar och yta, utan om välbefinnande. Det handlar inte om vad man ser, utan om vad man känner.

Estetik på en plats blir till psykologi, det estetiska påverkar hur vi som människor beter oss. Stadsutveckling handlar till syvende sist om att skapa förutsättningar för mänskligt liv. Den estetiska dimensionen fungerar som stimulans till att göra oss goda och trygga, för att vi ska kunna göra bra val i våra liv. God estetik gör världen bättre. Estetik gör skillnad.

Varvsstaden rymmer starka fragment av Malmös historia. Allt som är kvar utgör minnen från olika epoker. Men allt hänger inte ihop. Mycket krockar och skaver, det är något fint i det. Varvsstaden skaver på ett sätt som även världen och livet gör. Kanske är det därför så många direkt faller för platsen.

För att kunna utveckla och utvecklas är det viktigt att förstå det befintliga, det som redan existerar. Den estetiska kompassen samlar våra läsningar av det byggda arvet som vi övertagit. För att verkligen förstå har vi gjort arkitektoniska analyser, dokumenterat med bilder och filmer, haft otaliga samtal med människor som på olika sätt medverkar till att utveckla Varvsstaden.

Faktiskt kan en plats estetiska kvaliteter sägas handla om dess själ. Det är den man märker, men inte alltid ser. De gamla byggnaderna i Varvsstaden har en rent fysisk inverkan, de påverkar kroppen och sätter igång hela det mänskliga känsleregistret. På samma sätt som man inte kan peka på exakt vilken detalj som berör starkast i en kyrka är det alla Varvsstadens delar tillsammans som

utgör själen och känslan. Tar man bort en bit riskerar systemet att falla. Därför är det viktigt att vi innan de nödvändiga förändringarna påbörjas beskriver vilka kvaliteter som platsen tidigare haft, så att dessa sedan kan återvinnas i nya kommande strukturer och tidslager.

Begreppen vi använder i den estetiska kompassen är valda utifrån vad som är unikt för just Varvsstaden som plats. Begreppen vill skapa ramar för liv och fungera som inspirerande abstrakta metaforer. Kvaliteter tolkas för att skapa tydligare underlag för fortsatt agerande.

Vi är inte ute efter industriromantik utan att utröna vilka estetiska kvaliteter som platsen äger så att detaljer, egenskaper och strukturer kan upcycclas och tillsammans med nya lager bidra till fungerande helheter. Om fragment från förr inte upplevs som naturliga inslag i det nya finns risken för gimmick och plattityd. Man känner ju omedelbart när något är påklistrat.

Ambitionen är att ta vara på och förstärka den själ som finns. Att se kvaliteterna som byggklossar. Inse att även om det ser ut på ett bestämt sätt idag så kan byggklossarna ändå sättas samman till något nytt och annorlunda imorgon. Det handlar inte om att frysa tiden. Utan om att tillåta oss att tolka de kvaliteter som finns, för att skapa något nytt.

“The ultimate meaning of any building is beyond architecture; it directs our consciousness back to the world and towards our own sense of self and being.”

/ Juhanni Pallasmaa, arkitekt

Kolumba, Köln (Peter Zumthor, 2003-2007)

Baron House (John Pawson 2003-2005)
foto: Åke E:son Lindman

Fondazione Prada (OMA Office 2008-2018)

Estetikens möjligheter

Självklart ska stadens byggnader vara vackra. Men vad är egentligen skönhet? Under det senaste rationellt modernistiska århundradet har vi nästan vant oss av med att tänka i termer av skönhet. Ändå är den så viktig för oss, det vackra spelar roll i våra liv. Påverkar hur vi känner oss och handlar.

Det är lätt att tänka sig estetiska preferenser som något subjektivt. Vad den ena gillar kan den andra tycka är hur fult som helst. Men i ett vidare perspektiv är mönstren mer ensartade. Sen tidernas begynnelse har det vackra i hög grad varit synonymt med det goda och nyttiga, med essensen i rådande samhällsutveckling. Filosoferna i antikens Grekland och Rom menade att skönhet var detsamma som harmoni, de visade hur de gudomligt sköna lagarna som rådde inom musik och matematik gällde också för byggnadsdelars och huskroppars proportioner och rytmik. För medeltidens människa handlade skönhet om en inre strävan till Gud. Omsatt till arkitektoniska ideal betydde det fokus på ljus och färg, på kyrkobyggnader som gärna skulle sträva så högt mot himlen som möjligt. Medan renässansen och upplysningstiden byggde vidare på antikens klassiska ideal så har det senaste seklets modernism i realiteten varit en industrialiseringens estetik. När det tidigare hantverksmässiga byggandet – hus murade och smyckade för hand – vid början av 1900-talet övergått allt mer till maskindriven produktion, uppstod direkt estetiska manifest som omsatte de nya industriella förutsättningarna till slagkraftiga arkitektoniska ideal. *Less is more*. Utsmäckning är ett brott.

Men idag, vad gäller nu? För nu är väl en estetiskt illusionsfri tid? *Anything goes*, så är det lätt att tänka. Men snarare är det en brytningstid vi lever i, där viss förvirring helt enkelt är logisk. På extremt kort tid, bara några få decennier, har genomgripande förändringar som globalisering och digitalisering vänt upp och ner på de flesta av våra tidigare föreställningar och livsvillkor. Vad är nära respektive långt borta? Vad är fysisk respektive virtuell verklighet? Vilka värden är viktigast? Därför går också arkitekternas mest tidstypiska utmaningar påfallande ofta ut på – precis som i Varvsstaden – att verka i mellanrummen, att överbygga och knyta ihop. Att hantera möten mellan tider, platser och stilar. Att "laga" och ge nytt liv, både estetiskt och mänskligt, åt utslätade och enahanda modernistiska miljöer.

Därför finns också många strålande exempel på hur denna sorts problematiker hanterats briljant världen över på senare år. Hur byggnader som bombades svårt under andra världskriget kunnat återuppstå som både

smärtsamt vackra påminnelser om det förflutna och smarta nya museihus för 2000-talet – som Kolumba i Köln (Peter Zumthor, 2003-2007) eller Neues Museum i Berlin (David Chipperfield och Julian Harrap, återöppnat 2009). Eller hur en gammal spritfabrik i ett industriområde utanför Milano kunnat förvandlas till Fondazione Pradas flashigt levande kulturcentrum med tät mix av både äldre bevarade och nya byggnader. (OMA Office 2008-2018). Eller hur – för att söka på närmare håll – idén om den typiskt skånska bondgården fick sig en annorlunda twist när ett gammalt hus på Österlen revs och byggdes upp på nytt i kritvit, stramt Japaninspirerad minimalistisk stil – men med alla yttre mått, volymer och takvinklar exakt övertagna från den gamla byggnaden. Så att den på håll liknar alla andra skånegårdar och perfekt smälter in i det omgivande landskapet (Baron House, John Pawson 2003-2005).

Sätten att hantera transformationerna och förvandlingarna är många. De som återstår förhoppningsvis än fler. Gemensamt för de mest spännande resultaten är att det är ambitionerna som räknas. Viljan att förmedla något, att väcka känslor. Bara ”snyggt” räcker inte. Bara ”funktionellt” räcker inte heller. Titta bakåt, försöka kopiera det gamla räcker absolut inte. Skönhet betyder att gå längre. Att vilja mer, gärna något ännu osett. Estetiskt högklassig arkitektur är på många sätt som alla andra samtal, en strävan efter dialog. Ett samtal som äger rum här och nu, ska leva vidare till framtiden.

/ Ingrid Sommar

*”Beauty is the dose of humanity
that makes our lives better.”*

/ Stefan Sagmeister och Jessica Walsh, designers

Estetiska kvaliteter

På de följande sidorna presenteras Varvsstadens elva viktigaste kvaliteter. De är tid, skala, sekvens, materialitet, taktilitet, färg, kommunikation, växtlighet, läsbarhet, ljus och det oväntade.

Tid

Tidpunkt / tidsrymd

Varvsstaden är en plats som levt länge och levt rejält. I över hundra år har byggnader, infrastruktur och öppna platser lagts till, byggts om och tagits bort. Rum har adderats för utpräglat tydliga funktioner. Framför allt i de äldre byggnaderna har det som byggts skapats med arkitektonisk verkshöjd. Men samtidigt som man varit mån om att bygga bra, ja vackert, har man inte varit rädd för förändringar när funktionen och situationen har krävt det.

Tid är alltid när varande i Varvsstaden. Pragmatik har när verksamhetens behov skiftat förändrat platsen.

Över tid, när nya lager adderas på en plats uppstår nya former av arkitektur, nya typer av byggnader. ”Samplingar” med ny rumslig funktion.

Eftersom ändringarna skett över lång tid har de nya lagren inte byggts på samma sätt som de tidigare existerande. Utan de är genomgående ritade i den stil som gällt och byggda med de material och tekniker som funnits tillgängliga decennier efter originalkonstruktionernas slutförande. Det får till följd att platsens många skiftande tidslager tydligt kan avläsas, vilket i sin tur genererar en tät berättelse om hur platsen använts.

“Function reforms form, perpetually.”

/ Stewart Brand, författare

Skala

Omfattning / grad / storleksförhållande

Skalan i Varvsstaden ger platsen karaktär. Det storskaliga är med och bekräftar vilken funktion platsen haft. Samtidigt finns en gradering där den stora skalan möter mindre påbyggnader och ingångspartier. Den funktionella skalan möter den mänskliga skalan.

I den stora, gigantiska skalan försvinner människor lätt, kroppen har svårt att finna ro. Den lilla skalan är viktig att vara noggrann med när man bevarar eller tillför nya byggnader i större skala. Det är viktigt att denna sorts rumsliga hierarkier förstås som betydelsefulla beståndsdelar i människors välbefinnande på platsen.

Den stora skalan har kraften att väcka wow-känslor. Men det intressanta är inte bara att den är så stor, utan också att den bidrar till rumsliga sekvenser där det stora möter mindre byggnader.

*“Size doesn’t count. It’s scale that counts.
It’s human scale that counts.”*

/ Barnett Newman, konstnär

Sekvens

Avsnitt / följd / sammanhängande företeelser

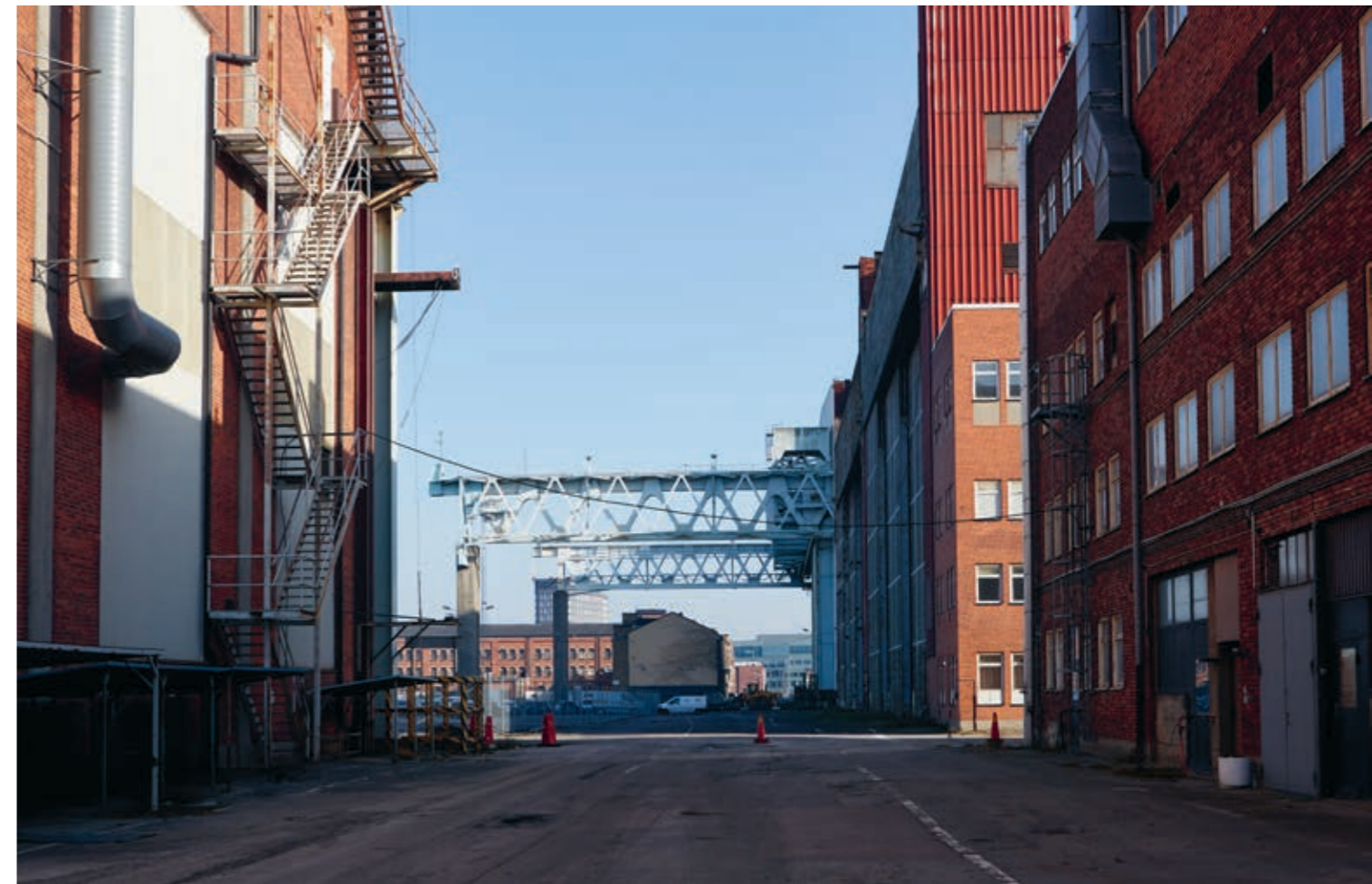
Sekvenser handlar om att se system, hur rums- och byggnadsdelar fogats samman. I sekvenserna uppstår rumsliga hierarkier som bidrar till kontraster, möjliga för människor att se och uppleva.

När man rör sig genom Varvsstaden märks hur kroppen berörs rent fysiskt av olika rumsliga förhållanden. Exempelvis är det en intressant sekvens att gå i de tre stora hallarna, uppleva hur de skiftar i volym och ljus, hur det kan finnas flera rum i rummet. En speciell styrka är att sekvenser kan upplevas både vertikalt och horisontellt.

Att tänka i sekvenser hjälper oss att prioritera och värdera hur vissa platser är viktigare än andra.

”The Golden Rule for a classic Number One single is intro, verse one, chorus one, verse two, chorus two, breakdown section, double chorus, outro.”

/ Bill Drummond, låtskrivare

Materialitet

Rumfyllande / kroppslighet / sinnlighet

Material är en av våra viktigaste byggklossar. I materialen lagras energi som bidrar till att ge platser utstrålning. Materialitet är materialens förmåga till kommunikation med omvärlden, att absorbera omgivningen och "prata" till människor på platsen. Varvsstaden är fylld av material med denna sorts energi. Ofta för att de en gång framställts för hand eller för att tidens tand gett dem åldrandets patina.

Material har olika grader av liv. Det kan handla om hur de är sammansatta eller hur de åldrats. Deras kvalitet bestäms av hur de absorberat kontexten de är i. En förutsättning för att de ska kunna integreras med omgivningen är tid, att materialen tillåts att åldras. Just här finns en av Varvsstadens nyckelkvaliteter, att platsen är skapad med hållbara material som blivit kvar under lång tid.

Även "döda" material, som rostig plåt från 1970-talet, kan ha ett djup just för att de inte underhållits. När något lämnas vind för våg tar naturen över så en sorts reinkarnation inträffar, ett "nytt" material uppstår.

Taktilitet

Beröringsförmåelse / känsel

Människor är alltid omgivna av material, produkter och natur. Vi rör vid annat än oss själva. Vi står på, sitter vid, dricker ur olika substanser eller skikt. Allt vi rör vid påverkar oss. Vi är inte alltid medvetna om det, men så är det.

Det är hårda ytor, hård taktilitet som råder i Varvsstaden. Tegel, betong och glas. Trä finns bara i liten omfattning. Men även hårda material kan upplevas som mjuka när ljus träffar dem. De får då en förändrad taktilitet, upplevs annorlunda att beröra. Här har Varvsstaden en styrka, eftersom åldrade, patinerade material ger extra stort spelrum för ljuset att framkalla rika taktila egenskaper.

I Varvsstaden är de gamla tegelväggarna härliga att sätta sig mot, medan plåthallarnas ytskikt framstår som mer avvisande.

"We remember thru our bodies as much as through our nervous systems."

/ Juhani Pallasmaa, arkitekt

Färg

Synförmåelse som bestäms av det infallande ljusets våglängd

I Varvsstaden förekommer många olika färger och färgkonstellationer. Färgerna är ofta udda, oväntade och opolerade. Här har färgvalen gjorts på praktisk snarare än estetisk grund vilket resulterat i en storslagen brokighet, en skev känsla, inte olik en människas ansikte.

Det är inte perfekt, något okontrollerat och ostyrt uppstår, men det är omöjligt att inte bli berörd. Rummen får genom färgerna sin egen estetik. De är lite småfula, de matchar inte, men varma känslor väcks.

De pragmatiska färgvalen i Varvsstaden förstärker också känslan att man är i ett industri kvarter. Kulörerna som använts är med största sannolikhet valda baserat på dess påverkan på människor. Både för att varna för risker i arbetsmiljön och för att ha positiv psykologisk effekt på moral och produktivitet.

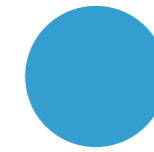
Nästan alla rum i Varvsstaden har en tudelning där två färger delar upp väggarna horisontellt. Det skapar en mänsklig skala och vänlighet, som panelerna på väggarna i en sekelskifteslägenhet.

"It's important to understand that colours make us feel something."

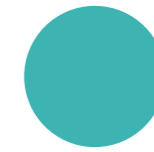
/ Margrethe Odgaard, designer

Pantone 442 U
Pantone 442 C
C31 M12 Y19 K3
R172 G182 B182
NCS S 2010-B10G
-

Pantone 7461 U
Pantone 7461 C
C71 M23 Y5 K0
R68 G146 B198
NCS S 2060-B
RAL 5012

Pantone 2232 U
Pantone 2232 C
C61 M8 Y29 K0
R120 G177 B176
NCS S 2030-B40G
RAL 6034

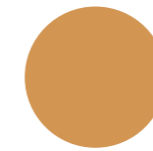
Pantone 7723 U
Pantone 7723 C
C54 M0 Y38 K4
R107 G172 B146
NCS S 3040-B90G
RAL 6032

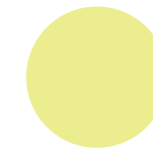
Pantone 2250 U
Pantone 2250 C
C71 M0 Y72 K0
R39 G167 B112
NCS S 2060-G
RAL 6024

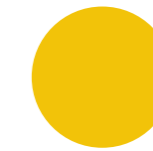
Pantone 7489 U
Pantone 7489 C
C56 Y2 K85 K3
R122 G171 B 109
NCS S 2040-G30Y
RAL 6018

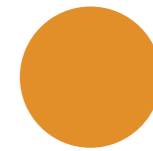
Pantone 7510 U
Pantone 7510 C
C5 M38 Y72 K13
R190 G139 B96
NCS S 3040-Y30R
RAL 1011

Pantone 379 U
Pantone 379 C
C9 M0 Y56 K0
R231 G238 B123
NCS S 0550-G70Y
RAL 1016

Pantone 7405 U
Pantone 7405 C
C0 M18 Y100 K6
R230 G177 B14
NCS S 1080-Y
RAL 1021

Pantone 145 U
Pantone 145 C
C3 M47 Y96 K6
R201 G127 B58
NCS S 2060-Y-40R
RAL 2000

Pantone Warm Gray 1 U
Pantone Warm Gray 1 C
C2 M3 Y7 K8
R219 G213 B205
NCS S 1002-Y50R
RAL 9001

Pantone 9226 U
Pantone 9226 C
C8 M10 Y21 K0
R234 G226 B203
NCS S 0907-Y30R
RAL 1013

Pantone Black U
Pantone Black C
C0 M0 Y0 K100
R0 G0 B0
NCS S 8505-B80G
RAL 9005

Kommunikation

Förbindelse / samtal / överföring av information

Varvsstaden har mycket att berätta. Det är en plats som pratar med dem som befinner sig i området. Mycket på grund av resterna från alla verksamheter som bedrivits här. Kommunikation på en plats kan ha många dimensioner. Handla om tydliga lämningar som anslagstavlor, hur byggnader sitter samman, broar som kopplar ihop dem eller järnvägsspår som fortfarande löper i marken.

Runtom i Varvsstaden har även färg använts som förmedlare av budskap. Där man genom att måla och stencilera direkt på väggarna hjälpt människor att hitta den rätta vägen, olika rumsnummer och brandredskap liksom att förstå system. Istället för skyltar har målningen på väggar och golv varit en direktare form för kommunikation.

Överallt finns också kvar skyltar med koder, nummer, olika uppmaningar som varit livsnödvändiga för de regelverk som rått på platsen. Till och med människorna som arbetade här hade sina individuella nummer, präglade på en bricka på arbetsklädseln. Stämpelklockor användes för att rapportera närvaro.

Växtlighet

Vegetation / grönska

Varvsstadens tydligaste plats för grönska är den ursprungliga, lilla parken bakom Kockumsvarvets tidigare administrationshus. Det är en juvel, gömd för stadens invånare fram till nu. Här känns grönskans och växtlighetens fulla betydelse för människan. Den dämpar ljudet, sänker skalan och ger ifrån sig dofter. Inte minst är den vacker att se på.

På andra håll tar växter för sig också där de inte alls var tänkta att finnas. Gröna stänglar poppar upp i sprickor, vallmo växer i torrdockan. Också växtlighet som varken planterats eller planerats kan ha stor och positiv påverkan på platsen.

*“En trädgård är en skattjakt,
med växterna som ledtrådar.”*

/ Derek Jarman, filmskapare

Läsbarhet

Möjlig att läsa / översätta / omvandla till klartext

Den av människan skapade världen är en komplex maskin. Inte sällan är det som människa lätt att känna sig vilsen i de intrikata system vi lever i. Även byggnaders läsbarhet är viktig, handlar då om förmågan att kommunicera hur de är konstruerade och vad de består av.

Läsbara strukturer skapar berättelser. I Varvsstaden syns ofta tydligt hur byggnader är konstruerade, hur traverser går, var en funktion övergår till en annan, till exempel via en stor kontra en liten dörr. Den läsbarheten ger byggnaderna ett extra lager av berättelser om vad som en gång ägt rum på platsen.

Förutom byggnaderna erbjuder Varvsstaden också läsbara strukturer i marken. Beläggningar som skulle klara olika mycket tryck, räls för att frakta fartygsdelar till en torr-docka, målade linjer som kommunicerade inom vilket fält olika verksamheter kunde äga rum.

Läsbara strukturer gör att människan kan agera intuitivt. När man inte behöver läsa ord för att förstå tas ett lager av kognition bort. Vi behöver tänka lite mindre, vilket i sin tur skapar utrymme för tystnad och lugn.

Ljus

Fysikaliskt fenomen som ger upphov till synförmimmelser

Levande varelser söker sig till ljus. Där solstrålarna är i ett rum, ligger katten. Där ljuset är, sätter människor sig. Ljus är trygghet.

Hur hål i väggar ser ut, hur stort det är, vilka material som omger dem och vilken kvalitet glaset har är spelar roll. Det spelar roll för hur ljus släpps in när solen är uppe och hur ljus släpps ut när det är mörkt. Ljus spelar roll för människors välbefinnande.

I Varvsstaden är känslan av ljus i många fall nära sakral. Stora partier av takfönster ger kontakt med dygnets naturliga rytm, småspröjsade fönster skapar vackra skuggningar och handblåsta fönster bidrar till intressanta brytningar av ljusets strålning.

Skuggor som uppstår när ljus träffar material är en kvalitet i sig. Det ger fina mönster som i takt med att solen flyttar rör sig och bidrar med liv. I Varvsstaden finns det mycket himmelrum och vattnet i hamnbassängen reflekterar ljus på ett naturligt sätt. Det är ljus som väcker material till liv, gör dem taktila.

Ett hål är inte bara ett hål.

“Det vi kan se, är det vi kan ta hand om.”

/ Hanne Birk, arkitekt

Det oväntade

Som man inte väntat sig

Människor är världsbäst på att leta efter och avkoda mönster. Det är vårt sätt att förstå hur världen fungerar. När vi ser något vi inte räknat med blir vi överraskade. När vi stöter på det oväntade, som bryter mönstret, blir vi nyfikna. Vi vill se mer, veta mer, gå längre. Vi blir förförda av det oväntade. Därför är det oväntade är viktigt för människan, det framkallar känslor som gynnar förnyelse och innovation.

Det oväntade kan uppträda som en ologisk struktur på ett kvarter. Med vinklar, vrår. Platser som öppnar upp och stänger sig. Det oväntade lockar till att idéer uppstår i mellanrum.

Det oväntade hänger i Varvsstaden starkt samman med dess brokighet. En byggnad kan ha åtta olika typer av fönster. Platsen som helhet har inte skapats för att vara ett harmoniskt system. Det har gett oväntade skevheter. I Varvsstaden kan en sekvens vara: pelare, fönster, pelare, fönster, pelare, fönster, hål, pelare, fönster. *Va, vänta, ett hål!*

Framåt

Att ta Varvsstadens estetiska kvaliteter in i framtiden handlar inte om att frysa hur det ser ut nu. Istället är utmaningen att identifiera kvaliteter att bevara, ta vidare och tillföra.

Tid, skala, sekvenser, materialitet, taktilitet, färg, kommunikation, växtlighet, läsbarhet, ljus och det oväntade.

Estetiska kvaliteter – framåtblick

Sammantaget är de estetiska kvaliteterna platsens själ. Den vill vi komma åt inpå bara mörgen – för att kunna ta effekterna och de känslomässiga konsekvenserna av den vidare. Här följer några tankar om hur de estetiska kvaliteterna kan utvecklas i ett framåtblickande perspektiv.

Tid

För Varvsstaden framåt är det mer relevant att bevara och lägga till tidslager än att kopiera estetik från förr. Det är viktigt att inte vara för snabb i att ta bort det som idag anses fult, för precis som det går mode i vad som byggs i samtiden går det mode i synen på vad som är vackert och har kvaliteter historiskt. I framtiden är sannolikheten stor att vi älskar det som anses fult idag.

Skala

Beträffande skala finns mycket att göra i relation till nya platser, inte minst att skapa övergångar där kroppen "sömlöst" kan förflyttas från en skala till en annan. Vikten av denna sorts övergångszoner kan inte nog understrykas. Företrädesvis kan de utformas via markeringar eller akustik som ordlöst kan uppfattas, samtidigt som de förmedlar ro och berättelser.

Framåt är det viktigt att befintliga huskroppar får stå så länge som möjligt. När byggnader tas bort kommer platsens tyngd och atmosfär att försvinna, vi minns inte längre hur de påverkade oss och omgivningen. De nya byggnader som kommer ersätta de stora plåthallarna kan gärna fånga upp den befintliga, stora skalan, utan att för den skull vara lika stängda som de nuvarande hallarna.

Sekvens

Här gäller det att använda rummet mellan gatuplanet och de stora volymerna, inte minst att skapa platser en bit upp vertikalt. Att förmedla upplevelsen av att vara på en plåtå som samtidigt är ett torg med utsikt. Både för att exponera hela vidden av den stora skalan och för att synliggöra andra vyer än man normalt uppfattar från gatuplan. Som när man som människa blir medveten om den egna andningen, hur en enkel inandning kan öppna upp perspektivet på syresättningen av hela kroppens system.

Materialitet

Framåt i Varvsstaden är det viktigt att skapa förutsättningar för att låta saker vara. Ge plats för andra krafter än rent och snyggt.

Det finns anledning att investera i material som åldras väl och även i traditionellt nordiska material.

Färg

Alla kulörer som använts i Varvsstaden har dokumenterats och ett samarbete har inletts med en färgtillverkare för att kunna åter skapa känslan som vissa av färgerna skänker till platsen. Dock måste man vara varsam med hur dessa färger används. Det går inte att bara ta färgpaletten och använda den överallt. Det är viktigt att våga addera kulörer och vara väl medveten om vilka effekter som skapas av vad. Snarare än att tänka färg som kulör – tänk färg som kommunikation och fortsatt använda färg som ett verktyg för läsbarhet.

Läsbarhet

I utvecklingen av platsen är det viktigt att man även fortsättningsvis kan se hur strukturer är sammansatta. Att det är tydligt vad människor ska och inte ska göra. Vad som ska eller inte ska ske. Små cykelställ kan visa vägen till den stora cykelparkeringen till exempel. Det läsbara måste inkludera alla former av system, fysiska såväl som digitala. När man ser hur saker fungerar kan man ta hand om dem och bygga vidare på dem. Förståelsen som läsbarheten bidrar till bjuder in till ägarskap, när det finns tar människor hand om platsen i högre grad. Framförallt tar vi som människor hand om läsbara platser tillsammans. Genom att se platsen, blir man sedd.

Växtlighet

I platsens omvandling blir det viktigt att addera växtlighet. Att fortsätta anlägga mikroparker, omfamna naturens kraft att så frön på de mest oväntade ställen, att se med nya ögon vilka ytor som kan vara gröna, inte minst vilka som kan vara det året runt.

Det är viktigt att vara rejäl i de gröna greppen, inte använda växtlighet som dekoration. Att möjliggöra olika varianter av odling skapar potential för nya produktionsmetoder, liksom för industrikänsla.

Det oväntade

I Varvsstaden är det ibland meningsfullt att bryta ner strukturer, att skapa nya skevheter. Att förvränga det rationella, att skeva till det som rätats upp. Det ska göras snyggt, men "sprickor" kan konstrueras som visar var ett material börjar, ett annat tar slut. Det handlar om ärlighet och transparens.

**Oavsett var man är, ska man känna
att man är på ett gammalt varv.**

